

Ympäristömerkit ja haitallisten aineiden vähentäminen päiväkotii- ja kouluhankinnoissa

Hannamaria Yliruusi

Vesi- ja ympäristötekniikan tutkimusryhmä

Turun ammattikorkeakoulu

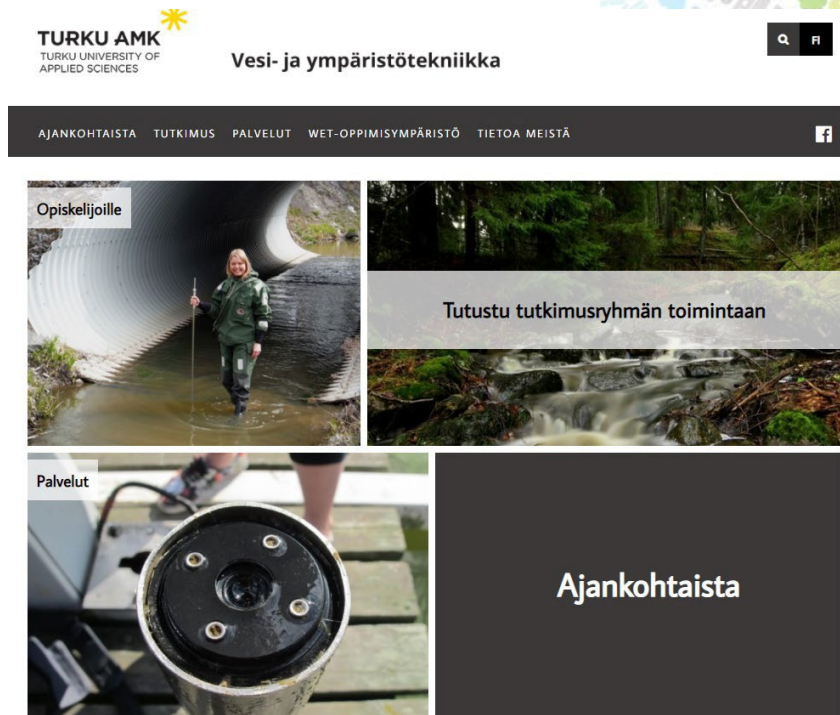
Turun ammattikorkeakoulu

Vesi- ja ympäristötekniikan tutkimusryhmä

Julkiset hankinnat ja kemikaalit

- [Kemikaaliviisaan hankkijan opas ja opas kunnille, kemikaaliviisaiden](#) hankintojen kehittäminen Turun kaupungin kanssa ([NHC –hanke](#))
- Kemikaalikoulutus ekotukihenkilöille ([NHC2 –hanke](#))
- [Haitallisten aineiden vähentäminen päiväkotiympäristön hankinnoissa - green deal kemikaalikoulutusta,](#) sekä hankintakriteeritukea

<https://vesijaymparisto.turkuamk.fi/>

Haitallisten aineiden vähentäminen päiväkotiympäristön hankinnoissa -green deal

- Vapaaehtoisella ”green deal”*-sopimuksella halutaan vähentää julkisten hankintojen kautta lasten altistumista haitallisille aineille varhaiskasvatuksen ympäristössä. Lisäksi sopimuksella pyritään lisäämään pohjoismaisen ympäristömerkinnän saaneiden tuotteiden ja palveluiden hankintaa.
- Tarjotaan mm. kemikaalikoulutusta sekä kriteeritukea ja yhteisiä hankintakriteereitä
- Mukana:
Helsingin, Tampereen ja Vantaan kaupungit sekä hankintaorganisaatiot Tuomi Logistiikka Oy ja Monetra Oulu Oy

Ympäristömerkit

Valmiit kemikaalikriteerit

YMPÄRISTÖMERKIT

Ympäristömerkit

- EU:n hankintadirektiivi (2014) sallii suorat viittaukset ympäristömerkkiin ilman, että sen kriteereitä avataan tarjouspyynnössä tarkemmin.
- Luotettava ympäristömerkki on takuu siitä, että tuote tai palvelu on tiukkojen ympäristövaatimusten mukainen.
- Ympäristömerkin edellyttäminen on helppo tapa huomioida ympäristönäkökohdat julkisessa hankinnassa, sillä **hankintayksikön ei tarvitse itse valvoa, täyttääkö tuote tai palvelu ympäristömerkin saamiselle asetetut kriteerit. Hankintayksikkö tarkastaa ainoastaan, että tuotteelle tai palvelulle on myönnetty ympäristömerkki.**

Tyypin 1 ympäristömerkki

- **Luotettavalla** ympäristömerkillä tarkoitetaan **tyypin 1 ympäristömerkkejä** (mm. pohjoismainen ympäristömerkki ”joutsenmerkki”, EU-kukka)
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/eu-labels_fi
- Merkille asetetut vaatimukset perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin.
- Merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä, johon viranomaiset, kuluttajat, työmarkkinaosapuolet, valmistajat, kaupan edustajat ja valtioista riippumattomat organisaatiot sekä muut asiaankuuluvat sidosryhmät voivat osallistua.
- Kaikkien yritysten, joiden tuotteet täyttävät vaatimukset, on mahdollista saada merkki.
- Merkille asetetut vaatimukset laatii kolmas osapuoli, johon merkkiä hakeva toimittaja ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

Kaksi tapaa käyttää ympäristömerkkiä julkisissa hankinnoissa

1) Ympäristömerkki vähimmäisvaatimuksena hankinnan kohteen kuvauksessa

- Hankintayksikkö voi vaatia, että hankinnan kohteena olevalle tuotteelle tai palvelulle on myönnetty tietty ympäristömerkki.
- Tarjottujen tuotteiden on täytettävä ympäristömerkin x:n kriteeridokumentti [nro].

2) Ympäristömerkki osana laatuvertailua

- Ympäristömerkin ottaminen osaksi laatuvertailua on hyvä vaihtoehto, jos merkin vaatiminen ei ole hankintayksikölle välttämätöntä, mutta yksikkö haluaa kannustaa yrityksiä ottamaan ympäristönäkökulmat huomioon tuotteissa ja palveluissa. Tässä tapauksessa hankinnan valintaperusteena on hinta-laatusuhde ja edellytettyä ympäristömerkkiä tarjoamalla tarjoaja saa lisäpisteitä laadun vertailussa.
- Ympäristönäkökohdat huomioiva tarjous ei välttämättä voita

Ympäristömerkit

- Oppaassa merkkien käyttöä on kuvattu laajasti ja yksityiskohtaisesti.
- Oppaassa on myös esitetty valmiita mallilauseita tarjouspyyntöön.

https://joutsenmerkki.fi/wp-content/uploads/2017/02/Julkiset_hankinnat__opas_huhtikuu_2017.pdf

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain mukaan (1397/2016) 1.1.2017

Ympäristömerkin käyttämisen muistilista

- Käy yritysten kanssa vuoropuhelua esimerkiksi siitä, kannattaako merkkiä käyttää vähimmäisvaatimuksena vai laadullisena vertailuperusteena.
- Hankintayksikön kannattaa aina tarkistaa markkinoilta, että sieltä löytyy enemmän kuin yksi ympäristömerkitty tuote tai palvelu. Tämän voit tarkistaa esimerkiksi merkkien nettisivuilta. Näin annetaan mahdollisuus kilpailulle eikä kavenneta markkinoita.
- Tiedota yrityksiä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa hankinnoista, joihin suunnitellaan otettavan ympäristömerkkejä mukaan.
- Muista siirtää ympäristömerkkiä koskeva vaatimus osaksi sopimusta.
- Sisällytä hankinta-asiakirjoissa linkki edellytettyyn ympäristömerkkiin tai kriteeriasiakirjoihin. Asiakirjat voidaan laittaa myös hankinta-asiakirjojen liitteeksi.
- Käytä aina luotettavia tyyppin 1 ympäristömerkkejä (esim. Joutsenmerkki & EU-kukka).

A blue plastic bucket is filled with various cleaning supplies. Inside the bucket, there are several spray bottles of different colors (yellow, white, red, pink) and shapes. A pair of orange rubber gloves is draped over the side of the bucket. A light green microfiber cloth is also hanging over the side. The background is a blurred indoor setting with warm lighting.

YMPÄRISTÖKRITEERIT

Luotettavien tahojen ympäristökriteerit

- Jos tuotteissa tai palveluissa, joita olet hankkimassa ei ole olemassa tyypin 1-ympäristömerkittyjä tuotteita, voit käyttää luotettavaksi tunnistettujen tahojen, yhteisesti ja avoimella menettelyllä laadittuja kriteereitä tarjouksessa.
- Monet tarjolla olevista ympäristökriteereistä ottavat muiden ympäristönäkökulmien lisäksi myös haitalliset aineet huomioon.

Valmiita ympäristökriteereitä

- Motiva https://www.motiva.fi/julkinen_sektori/kestavat_julkiset_hankinnat/tietopankki
- Euroopan komissio (EU GPP –kriteerit) https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm
- Ruotsin kansallisen hankintaviranomaisen kriteerit <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/criteria/>
- KEINO Sairaanhoidopiirien hankinnat –kehittäjäryhmän kriteerit <https://www.hankintakeino.fi/fi/yhteisty-ja-verkostoituminen/kehittajaryhmat/tutustu-kehittajaryhmiin/sairaanhoidopiirien#kriteerit>

Kriteerien käyttämisen muistilista

- Pyydä asiantuntijatukea esimerkiksi kunnan ympäristö- tai kemikaaliasiantuntijalta. Valmiiden kriteerilistojen käyttö ei ole aina yksinkertaista. Jokaisella hankinnalla on yksilöllisiä piirteitä, eivätkä kriteerit välttämättä ole aina suoraan sovellettavissa sellaisenaan.
- Seuraa vaatimustesi täyttymistä. Seuranta luo hyvän pohjan kriteerien vaatimustason nostamiselle seuraavassa kilpailutuksessa.

EU GPP kriteerit

- EU komissio on tuottanut 2008 asti yli 20 GPP-kriteeristöä eri sektoreille.
- Kriteeristö laaditaan ja päivitetään yhteiseurooppalaisena yhteistyönä.
- EU:n yhtenäinen ohjeisto ja kriteerit tietyille hankintakategorioille
- Sektorit on valittu huomioiden mm.
 - ympäristön tila
 - julkisten toimijoiden rahankäyttö
 - vaikutus toimittajiin
 - esimerkkivaikutus yksityisen sektorin sekä kuluttajien käyttäytymiseen
 - helppokäyttöisyys
 - markkinoiden saatavuus
 - poliittinen ymmärtävyisyys.
- Perustuvat tieteelliseen tutkimukseen, olemassa oleviin ympäristömerkkien kriteereihin sekä sidosryhmien kuulemiseen.

Koruissa kadmiumia, leluissa ftalaatteja – tutkimus lähes 6000 kuluttaja- ja ammattituotteesta: 80 prosenttia rikkoo EU:n kemikaalilakeja

Euroopan kemikaaliviraston koordinoima tutkimushanke toteutettiin 29 maassa vuoden 2020 aikana. Tarkastetuissa tuotteissa oli muun muassa tekstiilejä, nahkaa, lastenhoitotuotteita, leluja ja koruja.

Forum

REF-8 project report on enforcement of CLP, REACH and BPR duties related to substances, mixtures and articles sold online

Adopted at Forum-39

YLE: <https://yle.fi/uutiset/3-12220910>

LIFE15 IPE/FI/004

materiaalitkiertoon.fi

<https://echa.europa.eu/fi/-/majority-of-inspected-products-sold-online-breach-eu-chemicals-laws>

MARKKINAVUOROPUHELU JA MUUT MARKKINAKARTOITUKSEN KEINOT

Linkki:
<https://www.hankintakeino.fi/fi/osaaminen-ja-taidot/hankinnan-markkinakartoitus>

Terveiset Circwaste -hankkeesta

Circwaste

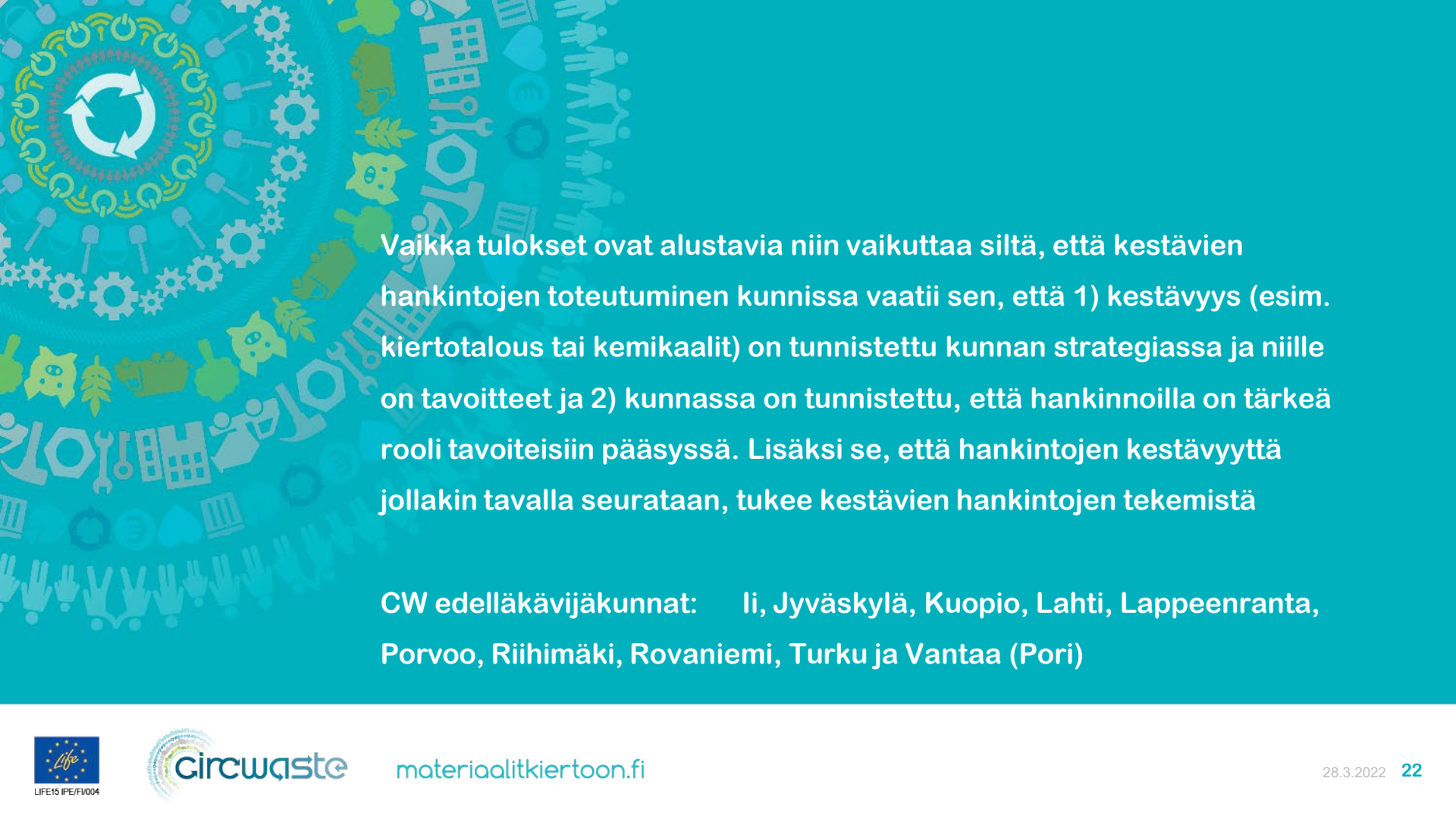

Circwaste-hankkeen alueet ja edelläkävijäkunnat. © SYKE

osahankkeet teemoittain

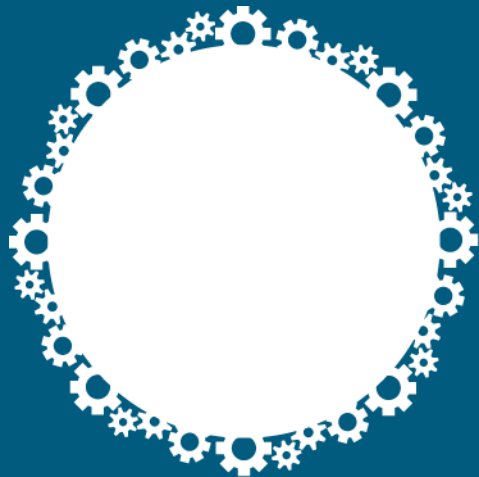
- Maa-ainesten hyödyntäminen
- Digitaalisuus ja logistiikka
- Resurssitehokkuus rakentamisessa
- Teollisuuden sivuvirtojen hyödyntäminen
- Biohajoavat jätteet ja sivuvirrat
- Alueellinen yhteistyöverkosto
- Kiertotalouden palvelukeskus

- Apua kestäviin julkisiin hankintoihin
- Toimeksiantoja kunnille
- Kerätään konkreettisia esimerkkejä
- Webinaareja
- Pienimuotoisia selvityksiä
- Haastattelututkimus kiertotaloushankintojen tilasta
- Toteuttajina Turun AMK ja SYKE verkostoineen

Vaikka tulokset ovat alustavia niin vaikuttaa siltä, että kestävien hankintojen toteutuminen kunnissa vaatii sen, että 1) kestävyys (esim. kiertotalous tai kemikaalit) on tunnistettu kunnan strategiassa ja niille on tavoitteet ja 2) kunnassa on tunnistettu, että hankinnoilla on tärkeä rooli tavoiteisiin pääsyssä. Lisäksi se, että hankintojen kestävyyttä jollakin tavalla seurataan, tukee kestävien hankintojen tekemistä

CW edelläkävijäkunnat: Ii, Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Porvoo, Riihimäki, Rovaniemi, Turku ja Vantaa (Pori)

Kemikaaliviisaat julkiset hankinnat –opas kunnille
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166982.pdf>

Kemikaaliviisaan hankkijan opas
<https://vesijaymparisto.turkuamk.fi/tutkimusryhma/teollisuuden-sivuvirrat-ja-jatevedet/>

Kemikaalit julkisissa hankinnoissa –itseopiskelumateriaali
<https://www.hankintakeino.fi/fi/kestavyys-ja-innovatiivisuus/mika-kestava-hankinta/ekologinen-kestavyys/puhdas-turvallinen-ja-0>

Ekotukihenkilöiden kemikaalikoulutusmateriaali
<https://www.ekotuki.fi/kemikaalikoulutus/>